

Los van het geld: soevereinen en het financiële systeem

*Adriaan van Veldhuizen en Eline Darmont**

In mei 2023 schreef de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) dat er in Nederland zo'n honderdduizend mensen vatbaar zijn voor anti-institutionele complotverhalen (AIVD 2023, p. 31). Dat gaat niet om één samenhangend narratief, maar om een kluwen van verhalen waarin een kwaadaardige elite naar absolute controle over de bevolking streeft. In sommige versies van het kwaadaardige elitenarratief is de elite uit op uitroeiing van delen van de bevolking en deinst zij er niet voor terug om anderen te vermoorden. In andere varianten streeft de elite vooral financieel gewin of macht na en trekt zij een schijnwerkelijkheid op waarin burgers tot slaven worden gemaakt. De grote opdracht voor mensen die de elite op grond van dit soort narratieven wantrouwen, is het terugveroveren van hun eigen autonomie. Bij sommigen manifesteert die wens zich in het bijhouden van een kleine moestuin, terwijl anderen een radicale gewapende omwenteling nastreven. Uiteraard zijn er ook financiële handelingen die kunnen helpen om zich aan de greep van de elite te onttrekken. In dit artikel kijken we naar een aantal financiële handelingen dat wordt toegepast door een specifieke groep anti-institutionelen, namelijk mensen die denken dat ze alle banden met de overheid kunnen doorsnijden en daarna als 'soverein' door het leven kunnen gaan. Op het pad naar deze vermeende soevereiniteit zijn allerlei financiële stappen te nemen en die bespreken we hier. Vervolgens kijken we naar enkele financiële producten die niet specifiek zijn voor deze vermeende soevereinen, maar waar mensen in soevereine kringen wel veelvuldig mee worden geconfronteerd. Daarbij kijken we in het bijzonder naar financiële *influencers* die de suggestie wekken dat het mogelijk is om als financieel nomade onder het juk van de elite vandaan te blijven. Zo ontstaat een beeld van de verleidingen die de parallelle financiële

* Dr. A.P. van Veldhuizen is als onderzoeker verbonden aan de Nationale Politie. E. Darmont is onderzoeker bij de afdeling Intel van de Dienst Bestuurlijke Recherche in de Politiezone Antwerpen.

infrastructuur van de anti-institutionele beweging te bieden heeft. Tegelijkertijd zien we dat die parallelle wereld in de praktijk, behalve valse hoop, ook allerlei onwenselijke situaties en zelfs strafbare feiten aanjaagt.

Over dit anti-institutionele financiële systeem in Nederland en België is weinig geschreven. De betrokken groepen zijn weliswaar onderwerp van studie, maar de financiële constructies die ze optuigen zijn nog weinig besproken. Daarom kiezen we ervoor om hier op fenomeenniveau de anti-institutionele belofte van financiële onafhankelijkheid te bestuderen. We gaan dus niet in op individuele aanbieders of specifieke zaken.

Autonomen en soevereinen

De autonome en soevereine beweging in Nederland bestaat al zeker twee decennia.¹ Wat klein begon, veranderde in de coronaperiode in een omvangrijke verzameling van ad-hocinitiatieven, georganiseerde clubjes en einzelgängers. Inmiddels zijn er in Nederland enkele tienduizenden mensen die het soevereine gedachtegoed in enige vorm aanhangen.² Maar niet alleen de omvang is in de loop der jaren toegenomen, ook het karakter van de beweging werd veelkleuriger. Om te begrijpen wat autonomen en soevereinen beweegt, is het belangrijk om te weten dat hun handelen leunt op een aantal centrale complotverhalen.

Wereldwijd, vooral in Amerika en Duitsland, zijn er al decennia mensen die beweren dat ze soeverein zijn. De argumentatie daarvoor verschilt van land tot land en van groep tot groep, maar vrijwel alle soevereinen baseren zich op een alternatieve lezing van de geschiedenis (Van Buuren 2023, p. 91). Een deel van de Nederlandse soevereinen beweert bijvoorbeeld dat de overheid geen gezag heeft omdat de Grondwet na de Duitse bezetting niet opnieuw werd geratificeerd door koningin Wilhelmina (AIVD e.a. 2024, p. 11). In plaats van op het Nederlandse rechtssysteem vertrouwen ze daarom liever op een alternatieve variant van dat rechtssysteem, dat draait om hun eigen inter-

1 Het bekendste voorbeeld van een vroege soevereine beweging treffen we aan rondom de kleine vrijstaat Wonderland op de grens tussen Groningen en Duitsland.

2 'AIVD: tienduizenden "soevereinen", sommigen inmiddels ook bereid tot geweld', *NOS Nieuws* 9 april 2024, zie <https://nos.nl/artikel/2516120-avond-tienduizenden-sovereinen-sommigen-inmiddels-ook-bereid-tot-geweld>.

pretatie van het natuurrecht. In deze interpretatie vormt het natuurrecht een set aan metafysische en vaak spirituele regels die de autoriteit niet bij overheden legt maar bij de individuele mens in relatie tot een transcendent gezag. De spirituele aard maakt het natuurrecht volgens de soevereinen een ‘hoger’ recht dan het recht dat door de Nederlandse Staat wordt voorgeschreven, en zou dus altijd de doorslag moeten geven in conflicten, zeker als een heerser zich niet goed gedraagt (Van Leeuwen 2023, p. 16).

De normale juridische orde wordt dus niet op grond van ideologische standpunten betwijfeld of afgewezen, maar geheel ontkend op basis van alternatieve interpretaties. Zo’n alternatieve interpretatie is bijvoorbeeld te vinden in het boek *Ken uw recht* van Michael van Leeuwen en Karin Hamaker-Zondag. Het recht wordt hierin afgespiegeld als een instrument dat de onrechtmatige façade van de overheid moet stutten. Het zijn regels die de gewone burgers knechten en benadelen. Zo maakt de overheid bij iedere geboorteaangifte een ‘persoon’, ‘natuurlijke persoon’ of ‘rechtspersoon’ aan. Zo’n ‘persoon’ wordt vervolgens gekoppeld aan een burgerservicenummer (bsn) en daarmee aan de verplichting om via allerlei wegen mee te betalen aan de samenleving. De soeverein ziet een ‘persoon’ als juridische fictie: hun natuurrechttopvatting zegt dat alleen ‘mensen van vlees en bloed’ ertoe doen en die zijn niet vatbaar voor de juridische verplichtingen die op ‘personen’ van toepassing zijn. Dat impliceert meteen een opdracht, want wie erin slaagt de bij geboorte meegekregen ‘persoon’ via allerlei administratieve handelingen af te schudden – en dus louter ‘mens van vlees en bloed’ te zijn – heeft niets meer van de overheid te duchten en kan in vrijheid leven (Van Leeuwen 2023, p. 30-35). Diegene hoeft zich alleen nog aan het natuurrecht te houden (Van Hamelen 2022).

Niet alle soevereinen gaan op dezelfde manier met dit soort inzichten om. Dat bracht de AIVD, de Nationale Politie en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) tot een driedeling binnen deze beweging (AIVD e.a. 2024, p. 13-14). Ten eerste zijn er autonomen die het juridische systeem wantrouwen, maar zich wel aan de wet houden. Zij rekenen er niet op dat de elite voor hen zorgt, maar willen veranderingen via democratische weg tot stand brengen. Sommigen van hen plaatsen zich op afstand van de samenleving, bijvoorbeeld door aan *prepping* te doen: ze leggen voorraden aan, verbouwen groenten in een moestuin en proberen, al dan niet collectief, nieuwe

structuren voor onderwijs, medische zorg of nieuwsvoorziening in het leven te roepen (AIVD e.a. 2024, p. 13-14). De tweede categorie bestaat uit mensen die de wet wel overtreden. Zij verbreken hun band met de overheid door zich uit te schrijven bij de gemeente en te proberen aan belastingen te ontkomen. De derde categorie bestaat uit mensen die zich bereid tonen tot het plegen van geweld om hun soevereine doelen te bereiken. Zo zijn er Nederlanders die wapens aanschaffen om zich tegen de elite te verdedigen, of plannen maken voor de berechting van leden van die elite.³ Dat zou moeten gebeuren in volksrechtbanken of tribunalen, waar de gedaagden via burgerarresten door soevereine sheriffs terechtkomen.

Deze driedeling geeft inzicht in de diversiteit van de beweging, maar is niet in marmer gebeiteld. Sommige gebruiken keren bijvoorbeeld in alle drie de categorieën terug en blijken daarmee tot de meest basale elementen van de soevereine praktijk te behoren. Zo verzetten vrijwel alle soevereinen zich tegen afgedwongen digitalisering. Dat gaat niet alleen om digitaal geld, maar ook om corona-apps, digitale paspoorten, DigiD en zelfs de alledaagse digitale communicatie. E-mails worden geweigerd en de boodschap wordt alleen geaccepteerd als die ondertekend is met ‘natte inkt’. Ironisch genoeg wordt het door het wantrouwen in de overheid steeds aantrekkelijker om in wankele, wel digitale, constructies te stappen. Een ander ideaal dat veel soevereinen delen, ligt in de poging om absolute financiële onafhankelijkheid te verwezenlijken. Zo is er vanuit de brede soevereine beweging interesse in initiatieven als ‘de Florijn’ – een alternatieve munt die losstaat van het bestaande bancaire systeem – en de handel in goud. En er is meer.

Financiële onafhankelijkheid

Complottheorieën hebben lang niet altijd schadelijke gevolgen voor hun aanhangers. Wie gelooft dat Elvis Presley nog leeft of juist dat Paul McCartney al veertig jaar dood is, zal daar in het dagelijks leven weinig hinder van ondervinden. Dat kan anders worden bij een complottheo-

3 ‘AIVD waarschuwde OM, twee verdachten in soevereinenzaak langer vast’, *NOS Nieuws* 9 juli 2024, zie <https://nos.nl/artikel/2528098-avd-waarschuwde-om-twee-verdachten-in-sovereinenzaak-langer-vast>; ‘Prominente “autonoom” uit Den Dolder wordt vervolgd voor dreigen met terreuraanslag op politie’, *RTV Utrecht* 30 maart 2024, zie www.rtvutrecht.nl/nieuws/3716063/prominente-autonoom-uit-den-dolder-wordt-vervolgd-voor-dreigen-met-terreuraanslag-op-politie.

rie die een duidelijk handelingsperspectief schetst. Dat zien we terug bij de soevereinen: verschillende auteurs hebben via websites, cursussen en Telegramkanalen een route in de richting van de soevereiniteit uitgestippeld. Wie in het verhaal van de soevereinen gelooft, kan via hun aanwijzingen onmiddellijk op pad om zichzelf ook soeverein te verklaren. Hieronder bespreken we de belangrijkste financiële stappen die worden aanbevolen bij een soevereinverklaring. Vrijwel alle gebruiken die hier worden besproken, zijn uit het buitenland afkomstig.⁴ De meeste zijn Canadees of Amerikaans van oorsprong en zijn, al dan niet via Duitsland, in Nederland beland.⁵

Theoretisch zit er een grote tegenstrijdigheid in enerzijds de bewering dat de overheid een juridische façade heeft opgetrokken en anderzijds de praktijk om eigen, zogenaamd rechtmatige, juridische documenten te gebruiken in de communicatie met diezelfde overheid. Toch is dat precies wat we zien: wie soeverein wil worden, moet documenten aanschaffen om de band met de overheid te verbreken. Dat gaat in eerste instantie om brieven die worden verstuurd naar verschillende overheden. Afhankelijk van welke route iemand kiest, moet diegene bijvoorbeeld de gemeente, de Hoge Raad, de Kiesraad, de Raad van State, de Koning en de Belastingdienst op de hoogte stellen van diens wens. De ondoorgrondelijke brieven die daarvoor in omloop zijn, kunnen worden aangeschaft via diverse websites.⁶ Op dat soort websites kunnen aspirant-soevereinen ook andere documenten kopen. Denk aan een diplomatiek paspoort en een plaquette die een woning omdoopt tot ‘ambassade van een levende mens’, maar ook aan een diplomatieke parkeerkaart of een zekerheidsstellingsovereenkomst. Dat laatste is een financieel contract tussen de ‘levende mens’ en de ‘persoon’ die voor hem of haar bij de geboorte is aangemaakt. In dit contract verklaart de persoon dat de winst die uit zijn of haar naam wordt gemaakt, voortaan overvloeit naar de mens. Daarvoor moet iemand zich wel eerst officieel als ‘levend mens van vlees en bloed’ verklaren en daarvoor is weer een ‘live life claim’ nodig. Ook dat document – waarin iemand in veel ingewikkelde taal aangeeft voortaan als ‘levend mens’ door het leven te gaan – kan online worden aangeschaft.

4 Voor een goed overzicht van de buitenlandse invloed op de Nederlandse soevereinenbeweging, zie De Boer 2024.

5 Een voorbeeld van dit soort transfer vinden we in *De Andere Krant*. Daar legt een bekende soevereine influencer uit hoe ze via Amerikaanse cursussen tot haar inzichten is gekomen, zie Van Hamelen 2022.

6 Zie voor een flink aantal voorbeeldbrieven Van Leeuwen 2023, p. 282–328.

Het aankopen en downloaden van dergelijke brieven kan tegen de € 100 kosten. Sommige aanbieders zeggen bovendien dat het invullen van zo'n brief een dermate secuur klusje is, dat je er beter een specifieke invulservice bij kunt kopen. De kosten voor een diplomatiek paspoort liggen tussen de € 30 en € 1.000. Een 'live life claim' en een zekerheidsstellingsovereenkomst zijn samen voor tussen de € 90 en € 170 verkrijgbaar. Een ambassadebord kost rond de € 60 en wie zijn kinderen ook soeverein wil laten worden, betaalt eveneens € 60. Daarnaast zijn er nog de stickers, stempels en ander parafernalia die de communicatie met anderen van een meer ritueel karakter voorzien.⁷ De redenatie achter de bovenstaande uitgaven mag onbegrijpelijk klinken, het illustreert wel hoe centraal het maken van kosten staat op de weg naar soevereiniteit. Naast directe uitgaven voor attributen en middelen zijn er ook allerlei procedures die kunnen worden doorlopen, gericht op het verkrijgen van geld. Iemand kan bijvoorbeeld proberen om het geld van de 'natuurlijke persoon' over te hevelen naar de 'mens van vlees en bloed'. Dat is lucratief, zeker volgens de soevereinen die geloven dat aan iedere 'persoon' een geheim fonds is gekoppeld waarmee de overheid speculeert. Deze zogenaamde 'geboortetrust' bevat zo'n € 1,5 miljoen. Sommige soevereinen gaan ervan uit dat ze dit bedrag kunnen opeisen met hun 'live life claim' en zekerheidsstellingsovereenkomst, terwijl andere denken dat ze het bedrag vooral kunnen gebruiken om hun belasting of andere schulden aan de overheid mee te betalen. In dat geval wordt de overheid verzocht om gemaakte kosten uit de geboortetrust te betalen. Ook zijn er soevereinen die de Belastingdienst met bijzondere procedures benaderen (Boone 2023). Zij beschouwen het bedrag dat ze moeten betalen bijvoorbeeld als gift en trekken het van hun belastingaangifte af, waardoor hun uiteindelijk te betalen bedrag op nul uitkomt (zie Van Leeuwen 2023, p. 95-97).⁸

Wie dit soort adviezen opvolgt, zal merken dat zich een heel landschap aan nieuwe kosten opent. Want wie geen belastingen, bekeuringen en andere heffingen meer betaalt of de overheid doorverwijst naar een imaginaire 'geboortetrust', krijgt daar vroeg of laat de rekening voor. Ook die wordt veelal niet betaald, waardoor uiteindelijk ernstige finan-

7 Zie bijvoorbeeld de websites www.wordmens.nu, www.levende-gemeenschap.eu en www.autonoomtotaal.nl.

8 Belangrijke kanttekening: het vals invullen van de belastingaangifte is een misdrijf (art 69.2 Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR)), waarop gevangenisstraf tot zes jaar of een geldboete van de vijfde categorie staat.

ciële problemen ontstaan bij de soeverein. Juist mensen die al in financieel zwaar weer zitten, kunnen zo nog dieper in de problemen raken. Dat heeft al geleid tot loonbeslag en uithuiszettingen, maar ook tot allerlei persoonlijke en rationele problematiek.⁹

Aanjagers

De juridische, sociale en financiële praktijken van de soevereinen komen niet uit de lucht vallen. Er zijn mensen die dit gedrag bewust aanjagen en zich bijvoorbeeld als juridisch adviseur aanbieden zonder enige opleiding of ervaring (Rosman 2023). Hun praktijken zijn kwalijk, niet in de laatste plaats omdat het vaak wanhopige en kwetsbare mensen zijn die hun lot in handen van deze adviseurs leggen. Dat bleek ook uit een televisie-uitzending over een vrouw die soevereiniteit ten onrechte zag als een oplossing voor een schuldenprobleem dat zij eerder al had.¹⁰ Voor hen is soevereiniteit dus geen doel op zichzelf, maar een middel om uit de ellende te komen. Door pseudojuridische tips op te volgen komen zij echter steeds dieper in de problemen. Voor schuldeisers, handhavers en deurwaarders die deze problemen moeten oplossen, blijven vaak een lege kas en een boel onbegrip over. Een van de aanjagers die dit soort adviezen verspreidt, is inmiddels door de rechter veroordeeld, maar lang niet alle adviseurs zijn evident strafbaar (Wiche 2023). Er zijn mensen die algemene inleidingen in het soevereine gedachtegoed aanbieden zonder beloftes te doen of tot overtredingen op te roepen. Zo is de afgelopen jaren een flink aantal cursussen aangeboden waar aspirant-soevereinen de kneepjes van het soevereine bestaan kunnen leren (bijv. Groeneveld 2023). Sommige daarvan kosten weinig en zijn via online modules te volgen, terwijl andere cursussen fysiek worden georganiseerd voor een aanzienlijk bedrag. Dat kan gaan om vele honderden tot duizenden euro's. In sommige gevallen gaat de bezoeker wel met een paspoort en een ambassadebord op zak naar huis. Ook de vele brieven, stickers en

9 'Melissa (48) geloofde dat ze autonoom kon worden en zit elf jaar later nog steeds in de schulden', *Pointer* 17 september 2023, zie <https://pointer.kro-ncrv.nl/melissa-48-geloofde-dat-ze-autonoom-kon-worden-en-zit-elf-jaar-later-nog-steeds-in-de-schulden>.

10 'Melissa (48) geloofde dat ze autonoom kon worden en zit elf jaar later nog steeds in de schulden', *Pointer* 17 september 2023, zie <https://pointer.kro-ncrv.nl/melissa-48-geloofde-dat-ze-autonoom-kon-worden-en-zit-elf-jaar-later-nog-steeds-in-de-schulden>.

attributen die ‘moeten’ worden verkregen door de soeverein, worden door aanjagers verkocht.

De aanbieders van dit soort producten werken niet gratis en lijken best een aardig zakcentje te verdienen met het werk dat ze doen. In sommige gevallen lijken ze zich ook goed bewust van de juridisch wankel status van hun bouwwerk en plaatsen ze een duidelijke disclaimer in hun boek of op hun website.¹¹ Inmiddels is een deel van de websites dat adviezen aanbiedt offline gehaald. Of dat met de aard van het advies te maken heeft, is moeilijk te achterhalen.

Financiële constructies voor de vrijheid

Het is ondertussen duidelijk dat ook wanneer je zelf als ‘soeverein’ door het leven wilt gaan, er nood is aan een verdienmodel. Dat is niet makkelijk te vinden, want in het verlengde van belastingen betalen wordt ook werken in dienstverband door sommige soevereine coaches gelabeld als (loon)slavernij (Dümmer 2023; Luka 2023). Dit resulteert in een context waarin veelal verdienmodellen aan soevereinen worden aangeprezen die appelleren aan de vrijheid die ze nastreven. Bijna altijd suggereren deze modellen het idee om zelfstandige activiteiten uit te voeren; om een verdienmodel op te zetten dat het potentieel in zich draagt om gouden bergen binnen te halen. Dit brengt ons bij aanbieders die subtieler en bovendien legaal te werk gaan. Het afwijzen van overheidsinmenging wordt door hen in het kader van persoonlijk economisch gewin aangeprezen. Minder belastingen betalen staat gelijk aan meer winst en daarmee ook aan meer vrijheid. Het aantal soevereinen dat zich hier werkelijk in waagt, is moeilijk na te gaan, maar feit is dat veel aanbieders online en offline hen voor dit soort constructies warm maken.

Dit gebeurt tegen een achtergrond waarin het internet en de bijbehorende technologische revolutie domineren. De drempel om online op zelfstandige basis te werken was nog nooit zo laag. Het internet biedt daarnaast ook de mogelijkheid om *remote* te werken. Het fenomeen van de vele *social media influencers* uit generatie Y (millennials) en

¹¹ ‘Melissa (48) geloofde dat ze autonoom kon worden en zit elf jaar later nog steeds in de schulden’, *Pointer* 17 september 2023, zie <https://pointer.kro-ncrv.nl/melissa-48-geloofde-dat-ze-autonoom-kon-worden-en-zit-elf-jaar-later-nog-steeds-in-de-schulden>; Van Leeuwen 2023, p. 6.

generatie Z is hier een mooi voorbeeld van. Wat deze demografische groepen kenmerkt en verenigt is dat zij een sterke behoefte hebben aan een goede *work-life balance* en daarom op zoek zijn naar flexibiliteit, onafhankelijkheid en spirituele zingeving (Driessen z.d.). Deze zogenaamde *digital natives* zijn bijgevolg uitverkoren om uit te groeien tot *digital nomads*: ze kunnen zonder vaste werkplaats overal ter wereld aan de slag.

Een ander concept dat we bij deze demografische groepen zien en dat ook aan het promoten van radicale vrijheidsbeloften bijdraagt, is de FIRE-beweging: *Financial Independence, Retire Early*. Hierbij worden financiële analyses gemaakt van hoeveel geld je nodig hebt om niet meer te moeten werken, om de vrijheid te kunnen creëren en met je tijd te doen wat je wilt (DEGIRO z.d.). Hoe minder belastingen je hoeft te betalen, of hoe meer geldstromen je kunt innen, hoe sneller je deze *end state* kunt bereiken. In het verlengde van bovenstaande fenomenen is er ook een groep die nog verder gaat en de bestaande democratische, financiële en maatschappelijke structuren als een *matrix* ziet waarin de vrije mens opgesloten zit. Het doel is om aan deze matrix te ontsnappen en uit te breken. Hierin ligt opnieuw een kans voor de ondernemende pioniers, die mensen tegen betaling opnemen in hun (online) *community*. Daar delen ze een stappenplan waarmee ze mensen door middel van coaching en consulting stap voor stap begeleiden om naar hun voorbeeld uit de bestaande *matrix* te stappen. Een van de stappenplannen die we hier zien terugkomen is de *flag theory*, die reeds in 1964 door Harry D. Schultz in zijn boek *How to keep your money and your freedom* wordt uiteengezet (Schultz 1975). Waar Schultz initieel sprak van drie *flags*, zitten de hedendaagse *digital nomads* reeds aan vijf tot zeven *flags*.¹² In de praktijk is deze theorie vooral een manier om een financiële structuur op te zetten die mensen vrijmaakt, vrij van staatsburgerschap én vrij van belastingen. Deze theorie brengt ons dicht bij structuren die worden opgezet om op legitieme wijze belastingen te omzeilen, en dit leidt niet zelden naar hiervoor bekendstaande landen zoals Panama.

Hoewel deze verdienmodellen niet direct verbonden zijn aan de soevereine beweging, tappen zij wel uit hetzelfde vrijheidsvatje. Het gaat

12 'The five flag theory for digital nomads', *Work Wealth & Travel* 31 maart 2023, zie <https://workwealthandtravel.medium.com/the-five-flag-theory-for-digital-nomads-657af8f97673>; 'What is flag theory? The revised flag theory', 17 december 2012, zie <https://flagtheory.com/the-foundation/>.

om constructies die gedeeltelijke of volledige financiële vrijheid beloven en overheidsinmenging afwijzen, maar vaak ook een spirituele boodschap uitdragen. Dat maakt deze verdienmodellen interessant voor soevereinen. Andersom maakt dat *digital nomads* ook tot een interessant *target* voor (flarden van) de soevereine ideologie.

Tot slot

Zowel de soevereinen als de *digital nomads* proberen het juk van de instituties van zich af te werpen. Soevereinen lijken zich op het eerste gezicht vooral tegen overheidsbemoeienis te keren, al verdient die opmerking wel een kanttekening. De overheid wordt in veel soevereine complottheorieën gezien als een bedrijf. Het is een entiteit die winst moet maken over de ruggen van de burgers. De neoliberale metafoor over de 'BV Nederland' is door deze mensen serieus genomen en ze menen in essentie met een kapitalistische instelling te maken te hebben. Omdat winst maken als een belangrijk doel van de overheid wordt gepercipieerd, is juist financiële weerstand een belangrijke vorm van verzet.

Toch komt in de systeemkritiek die ze geven en de parallele structuur die ze opbouwen geen expliciete kapitalismekritiek voor, want ook bedrijven worden uiteindelijk als een instrument van de elite gezien. Soevereinen zijn niet kritisch op een organisch gegroeid kapitalistisch ecosysteem, maar veeleer op bedrijven die functioneren als instrumenten van een kleine kwaadaardige elite. Datzelfde geldt voor sommige financiële nomaden. Dat is goed te zien in de documentaire *Monopoly. Who owns the world?* van Tim Gielen, die zowel in soevereine kringen als onder financiële nomaden veelbekeken is (Gielen 2021). De documentaire bespreekt de macht van een klein aantal grootaandeelhouders dat niet alleen de belangrijkste voedselbedrijven, farmaceutische bedrijven en filantropische organisaties in bezit heeft, maar ook techbedrijven, (sociale) media en zelfs overheden. Die analyse mondt uit in een verhandeling over hoe de elite greep op de mensen probeert te krijgen. Dat gaat grotendeels via digitale onderwerping.

Wie dit soort initiatieven in ogenschouw neemt, ziet dat de noodzaak tot financiële ont koppeling van het systeem niet alleen voortkomt uit de wens om snel rijk te worden. Noch is het primair een kritiek op eco-

nomische ongelijkheid en digitale repressie. Het gaat zelfs helemaal niet over kapitalismekritiek. Het doel ervan is vrijheid van inmenging door overheden, bedrijven en andere instituties die grip op de burger kunnen krijgen. Wat de soevereinen en de financiële influencers delen, is dat hun wens voortkomt uit een wereldbeeld dat is gevormd door onvrede met het bestaande systeem en vaak is doordrenkt met wijsheden uit complotverhalen. Dat dit hen vatbaar maakt voor elkaars wereldbeeld, is een belangrijke observatie om in gedachten te houden bij verdere bestudering van beide groepen.

Literatuur

AIVD 2023

AIVD (Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst), *Anti-institutioneel-extremisme in Nederland. Een ernstige dreiging voor de democratische rechtsorde?*, Zoetermeer, 25 mei 2023, www.aivd.nl/documenten/publicaties/2023/05/25/anti-institutioneel-extremisme-in-nederland-een-ernstige-dreiging-voor-de-democratische-rechtsorde.

AIVD e.a. 2024

AIVD (Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst), Nationale Politie & NCTV (Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid), *Met de rug naar de samenleving. Een analyse van de soevereinenbeweging in Nederland*, Den Haag, april 2024, www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/09/tk-bijlage-24401640-fenomeenanalyse-soevereinen.

De Boer 2024

L. de Boer, 'Soevereinen en autonomen in recht en rechtspraak: een overzicht', *Nederlands Juristenblad* 2024, afl. 5, p. 300-315, www.njb.nl/media/nt4lduit/njb05_soevereinen-en-autonomen-in-recht-en-rechtspraak.pdf.

Boone 2023

L.J. Boone, 'De opkomst van soevereine en autonome belastingweigeraars in Nederland', *Belastingblad* 7 september 2023, p. 1-6.

Van Buuren 2023

G.M. van Buuren, 'Breaking (with) the system: exodus as resistance?', *Perspectives on Terrorism* (XVII) 2023, afl. I, p. 88-102, <https://hdl.handle.net/1887/3715254>.

DEGIRO z.d.

DEGIRO, 'Wat is de FIRE beweging?', z.d., www.degiro.nl/leren-beleggen/begrippenlijst/fire.

Driessen z.d.

'Generatie X, Y of toch een Xenial?', Driessen, z.d. Zie: www.driessen.nl/werkzoekenden/artikelen/generatie-x-y-of-toch-een-xennial.

Dümmer 2023

G.J. Dümmer, 'De autonome en soevereine mens wil geen belasting betalen', *Involon* 3 juli 2023, <https://involon.nl/artikelen/de-autonome-en-soevereine-mens-wil-geen-belasting-betalen>.

Gielen 2021

'Monopoly. Who Owns The World?', T. Gielen, 17 maart 2021, bijvoorbeeld te bekijken via: <https://rumble.com/vn7lf5-monopoly-who-owns-the-world-must-see.html>.

Groeneveld 2023

W. Groeneveld, 'De groeiende wereld van soevereine mensen: van belastingontduiking tot cursussen in Groningen', *Sikkom* 4 augustus 2023, <https://sikkom.nl/actueel/De-groeiende-wereld-van-soevereine-mensen-van-belastingontduiking-tot-cursussen-in-Groningen-28574300.html>.

Van Hamelen 2022

E. van Hamelen, 'Karen Hamaker: hoe kun je "soverein" worden?', *De Andere Krant* 4 juli 2022, <https://deanderekrant.nl/nieuws/hoe-kun-je-soverein-worden-2022-07-04>.

Van Leeuwen 2023

M. van Leeuwen, *Ken uw recht, Amstelveen: BF Uitgeverij* 2023.

Luka 2023

J. Luka, *The Trueman Show #119 Benjamin van Doorslaer 'De weg naar financiële vrijheid'*, 11 mei 2023, www.youtube.com/watch?v=gMFXSuV8HVA.

Rosman 2023

C. Rosman, 'Arrestatiegolf(je) in beweging van autonomen: fraude, opruiing, bedreiging', *AD* 24 december 2023, [www.ad.nl/binnenland/arrestatiegolf-je-in-beweging-van-autonomen-fraude-opruiing-bedeiging-a0879599/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F#:~:text=%C2%A9%20Twitter%2FX-,Arrestatiegolf\(je\)%20in%20beweging%20van%20autonomen%3A%20fraude%2C%20opruiing,opgepakt%20op%20verdenking%20van%20fraude](http://www.ad.nl/binnenland/arrestatiegolf-je-in-beweging-van-autonomen-fraude-opruiing-bedeiging-a0879599/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F#:~:text=%C2%A9%20Twitter%2FX-,Arrestatiegolf(je)%20in%20beweging%20van%20autonomen%3A%20fraude%2C%20opruiing,opgepakt%20op%20verdenking%20van%20fraude).

Schulz 1964

H.D. Schultz, *How to keep your money and freedom*, [z.p.]: Exodus 1975.

Wiche 2023

R. Wicht, 'Rechter maakt gehakt van zelfbenoemd "jurist" Youri Plate uit Schinveld: "Zijn verhaal is ongericht, warrig en bovenal juridisch nonsens"', *De Limburger* 25 augustus 2023, www.limburger.nl/cnt/dmf20230825_94447347.